

Valbudskap – Skolan ska fungera för alla barn. Det är samhällets ansvar.

Fördjupning

Alla har rätt till en fungerande skola

Alla barn och unga har enligt skollagen rätt till en fungerande skola. I praktiken gäller inte denna rätt alla. Många elever, däribland elever med funktionsnedsättning, misslyckas med att nå kunskapsmålen och därmed få behörighet till högre utbildning. Våren 2017 saknade nära 17 procent av eleverna som gick ut nian godkända betyg i svenska, engelska och matematik¹. Bland dessa finns en stor andel elever med en funktionsnedsättning. Det saknas statistik på nationell nivå om såväl giltig som ogiltig frånvaro². Även här vet vi att elever med funktionsnedsättning är överrepresenterade.

Elever med autism

Det finns som exempel cirka 10 000 elever med autism i dagens grundskola. Av de som besvarade Autism- och Aspergerförbundets skolenkät saknade drygt 50 procent godkända betyg i svenska, matematik och engelska. Frånvaron för den här gruppen är också alarmerande hög: 51 procent har frånvaro av andra skäl än sjukdom eller annan beviljad ledighet i olika omfattning och 10 procent har varit frånvarande mer än fyra veckor i sträck³. Ett flertal undersökningar och rapporter bekräftar de svårigheter elever med autism har i skolan och att gruppen är överrepresenterad när det gäller problematisk frånvaro.⁴

¹ skolverket

² SAKNAD! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94)

³ http://www.autism.se/skolenkat_2016

⁴ Bland andra: Skolverket Otillgängliga lärmiljöer? (2016); Skolinspektionen Omfattande ogiltig frånvaro (2016); prestationsprinsen/Sifo Kartläggning av frånvaro och arbetet med den i kommuner och grundskolan sid 19 (2016); Ulf Petäjä och Christopher Kindblad: <http://samspel.hh.se/artiklar/2017-02-13-studie-om-hemmasittare-ska-bidra-med-kunskap-i-komplext-amne.html>; <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/skola/article21609262.ab>, Skolinspektionens årsrapport 2016 – Undervisning och studiemiljö i fokus.

Lärmiljöer som inte fungerar

Bakom dessa alarmerande siffror döljer sig det faktum att dagens skola inte klarar av att erbjuda alla elever en fullt ut fungerande lärmiljö som är pedagogiskt, socialt och fysiskt tillgänglig. Elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd får överhuvudtaget inte stöd, de får inte stöd tillräckligt snabbt, de får fel stöd eller i för liten omfattning. Även här ger Skolverkets och Skolinspektionens olika rapporter⁵ besked. Det finns betydande brister när det gäller hur skolhuvudmän och rektorer tar sitt ansvar och hur kompetensen hos enskilda lärare ser ut. Det behövs därför omfattande kompetenssatsningar för skolhuvudmän, rektorer och lärare. Den grundläggande utbildningen för lärare behöver tillföras ökat innehåll om hinder i lärmiljön, metodik och didaktik med specialpedagogisk inriktning och möjligheter till reflektion från de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen.

Långsiktigt och medvetet tillgänglighetsarbete

I stor utsträckning saknas ett långsiktigt och medvetet tillgänglighetsarbete i skolan. Ett arbete som till stor del skulle gynna många elever i skolan som av olika anledningar har det svårt att nå kunskapsmålen. Det skulle dessutom kunna minska behovet av extra anpassningar och särskilt stöd. I det förebyggande arbetet på skolan ska elevhälsan vara en drivande aktör. Samtidigt konstaterar flera utredningar att så inte är fallet. Tillgången till elevhälsa och vilka kompetenser den omfattar varierar starkt över landet. Skolans systematiska kvalitetsarbete där tillgänglighetsarbetet ska ha en given plats lyfter inte heller dessa frågor i den utsträckning som behövs. Här saknas dessutom ofta elevhälsans samlade kompetens i det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs.

Kompetens om tillgänglig lärmiljö

Det är viktigt att det finns kompetens kring betydelsen av en tillgänglig lärmiljö och hur det individuella stödet ska formeras på olika nivåer inom skolan. Flera utredningar har pekat på behovet av ett tydligare reglerat ansvar på olika nivåer. Från huvudmannen via skolledningen till den pedagogiska personalen och övrig personal i skolan. Ytterst vilar ansvaret på politiken och på huvudmannen för

⁵ Skolverket Otillgängliga lärmiljöer? (2016); Skolinspektionen, Skolans arbete med extra anpassningar 2016

att ge skolan rätt förutsättningar. Det handlar bland annat om att ta sitt ansvar baserat på nödvändig kunskap om skolans uppdrag, om hinder i lärmiljön och de konsekvenser som funktionsnedsättningar kan leda till. Det handlar också om att efterfråga resultat på tillgänglighetsområdet och det systematiska kvalitetsarbetet. En förutsättning är att säkerställa kompetens och att tillföra ekonomiska resurser för arbetet.

Lyssna på barn och ungdomar

Elevers rättigheter behöver förstärka och tydliggöras. Både barnkonventionen och Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är tydliga på den punkten. Det är ytterst statens ansvar att konventionernas rättigheter uppfylls. I förlängningen av detta ansvar har skolhuvudmännen ansvaret för att alla elevers funktionsrätt ska säkras i praktiken. Ett viktigt led i detta är att barn och ungas egna röster blir lyssnade på och respekterade. Där måste också finnas en helhetssyn där barnets hela situation tas med. Skolan är inte hela livet. Det måste till en fungerande dialog med vårdnadshavaren och när det behövs med andra samhällsaktörer som Socialtjänsten och Hälso- och sjukvården.